

DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0340>

УДК 330.59(332.1)

JEL Classification: I32, O15, R11

Ушенко Наталя Валентинівна

доктор економічних наук, професор
професор кафедри міжнародної економіки
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-3158-4497
e-mail: ushenko_nv@ukr.net

Швець Павло Анатолійович

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
провідний науковий співробітник
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-8676-472X
e-mail: pavelshvets@ukr.net

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ КИЇВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ФАКТОРІВ

Анотація. У статті досліджено якість життя населення Київської агломерації в умовах воєнного стану та визначено роль економічних чинників у її формуванні. Розкрито вплив рівня доходів, доступності якісних товарів і послуг, інституціональної розвиненості агломераційної системи та ефективності фінансового забезпечення на добробут і соціальну стабільність населення. Особливу увагу приділено аналізу нерівності доходів та просторової диференціації, що загострилися внаслідок військових дій, внутрішньої міграції та зміни структури зайнятості. Встановлено, що війна призвела до зростання бідності та зниження споживчої спроможності домогосподарств, проте водночас стимулювала розвиток нових форм економічної активності, зокрема гнучких форматів праці, цифрових послуг і волонтерських ініціатив. Проаналізовано стан доступності товарів і послуг у столиці та прилеглих громадах, що відзначається відносною стабільністю завдяки збереженню логістичних каналів та адаптивності бізнесу, але водночас характеризується підвищенням вартості базових потреб та нерівним розподілом споживчих можливостей між різними соціальними групами. Визначено, що інституційна розвиненість агломерації, зокрема ефективність муніципального управління, координація між Києвом і передмістями, наявність інноваційних підходів до забезпечення життєдіяльності населення, стала важливим чинником підтримки соціальної стійкості в кризових умовах. Дослідження бюджетних видатків підтвердило, що значна їх частина спрямовується на захищені статті (оплату праці, трансферти та соціальне забезпечення), що створює основу для задоволення базових потреб, але обмежує інвестиційний потенціал розвитку. Доведено необхідність комплексного підходу до управління розвитком Київської агломерації, що має враховувати не лише нагальні соціально-економічні виклики з урахуванням поведінкових аспектів населення, але й стратегічні завдання післявоєнного відновлення.

Ключові слова: якість життя населення; економічні фактори; соціальні фактори; зайнятість; Київська агломерація; урбаністичний розвиток; муніципальна політика; рівень доходів; соціальна стійкість; партнерство; поведінкова економіка; відновлення.

ВСТУП

Сьогодні агломерації відіграють важливу роль у формуванні інтегрованого просторового розвитку, забезпечуючи концентрацію капіталу, виробничих потужностей, трудових ресурсів та інновацій. Вони стимулюють економічне зростання та створюють можливості для підвищення якості життя населення за рахунок, зокрема, покращення інфраструктури та доступу до послуг. Таким чином, фактично, агломерації є не лише центрами економічної активності, але й інструментами формування інтегрованого просторового розвитку [1, с. 23]. В умовах війни якість життя населення агломерації набуває

особливої ваги, оскільки традиційні механізми забезпечення стабільності та відтворення соціально-економічного середовища зазнають суттєвих трансформацій. Київська агломерація, як найбільший урбанізований простір держави та провідний центр концентрації фінансових, адміністративних і культурних ресурсів, опинилася в епіцентрі цих процесів. З одного боку, вона виступила територією відносної безпеки та притоку внутрішньо переміщених осіб, а з іншого — зіштовхнулася із значним навантаженням на інфраструктуру, загостренням проблем житлового забезпечення, зростанням соціальної нерівності та поглибленням диференціації умов життя між окремими районами міста та його передмістями. Таким чином, дослідження якості життя населення Київської агломерації в умовах війни має значний теоретико-методологічний і практичний потенціал. Результати такого дослідження сприятимуть не лише науковому обґрунтуванню проблеми, а й формуванню конкретних управлінських рішень, необхідних для подолання викликів та обґрунтування напрямів сталого розвитку столиці та прилеглих територій.

Постановка проблеми. Дослідження якості життя населення Київської агломерації в умовах війни має значний теоретико-методологічний і практичний потенціал. Результати такого дослідження сприятимуть не лише науковому обґрунтуванню проблеми, а й формуванню конкретних управлінських рішень, необхідних для подолання викликів та обґрунтування напрямів сталого розвитку столиці та прилеглих територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні кілька десятиліть тема якості життя в містах викликає підвищений інтерес з боку широкого спектру дослідників (економістів-урбаністів, соціологів і т.п.) з метою визначення факторів, на основі яких необхідно вжити заходів, щоб зробити міста кращими місцями для життя. Так, в роботах [2] – [6] дослідники відзначають значний негативний зв'язок між якістю життя та розміром міста за кількістю населення. Burnell J.D. and Galster G. у своєму дослідженні [7] стверджують, що цей висновок є результатом вибору індикаторів для вимірювання.

Вагомий вклад у дослідження якості життя населення внесли і вітчизняні науковці. Кравченко О.О. [8] зробив ґрунтовний аналіз рівня та якості життя населення України, його змін та тенденцій. Зокрема, на основі порівняння мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та споживчого кошику, запропоновано шляхи підвищення рівня життя населення. Ставицький А. у своїй праці [9] побудував динамічну стохастичну модель загальної рівноваги, що дало можливість визначити фактори, що здійснюють найбільший вплив на якість життя населення, оцінив рівень якості життя населення для України та країн Європи і сформулював рекомендації реформ для підвищення рівня життя населення країни.

Полякова О.Ю., Грипіч О.В. та Леванда О.М. [10] розробили методичні рекомендації та запропонували алгоритм для аналізу факторів впливу на якість життя населення України. У своєму дослідженні Масхма М.Б. [11] провела аналіз тенденцій й складових якості життя сільського населення України, що відображають матеріальний добробут, демографічний розвиток, стан ринку праці та зайнятості, і обґрунтувала заходи підвищення якості життя селян в Україні. Прушківська Е.В. [12] сконцентрувала дослідження на зайнятості як індикаторі функціонування економічної системи з позиції соціального та економічного розвитку, а стан зайнятості вважає відображенням соціального рівня суспільства.

Колектив авторів у монографії [13] здійснили оцінку можливих наслідків війни для якості життя населення України та на тлі усталених тенденцій, які склалися впродовж останніх десятиріч, зробили спробу оцінити руйнівні впливи війни та визначили перспективи подолання її негативних наслідків. Кирилюк В.В., Колядич О.І. та Шевчук О.В. [14] дослідили стан якості життя населення України в умовах воєнного стану, визначили основні тенденції та перспективи повоєнного його розвитку.

Мета статті. Метою статті є оцінка економічних й соціальних чинників та виявлення особливостей їхнього впливу на якість життя населення Київської агломерації під час війни.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Якість життя населення агломерацій є багатограним явищем, що формується під впливом як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. З одного боку, вона визначається рівнем забезпечення базових доступ до житла, медичних послуг, освіти та інфраструктури. З іншого боку, важливу роль відіграють суб'єктивні аспекти, такі як соціальний комфорт, рівень безпеки, культурне середовище та екологічна ситуація. Покращення якості життя в агломераціях є не лише показником добробуту населення, а й ключовою умовою сталого розвитку міських територій. Концепція людського розвитку акцентує увагу на пріоритетності потреб людини, розглядаючи її не як ресурс економічного зростання, а як його кінцеву мету [15]. Як зазначає О. Пальчук [16], рівень життя населення безпосередньо впливає на динаміку соціально-економічних перетворень, визначаючи темпи розвитку міських систем та їхню конкурентоспроможність у національному та глобальному масштабі.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) пропонує оцінювати якість життя за комплексом показників, які можна згрупувати за такими напрямками: навколишнє оточення, життя у суспільстві, ступінь незалежності, фізичні й психологічні параметри, а також духовність та особисті переконання [17]. Під навколишнім оточенням розуміються умови проживання, рівень безпеки, можливості для відпочинку, доступ до інформації та екологічна ситуація в агломерації. Усі ці фактори визначають якість міського середовища і можуть використовуватися для його оцінки.

Таким чином, якість життя безпосередньо залежить від стану міського середовища. Тому при аналізі розвитку міста важливо враховувати комфортність і безпеку простору, у якому живуть люди. Вибираючи місце проживання, люди орієнтуються на зручність і можливості, які воно надає. До основних критеріїв належать умови житла, доступність працевлаштування або ведення бізнесу, якість послуг, можливість для якісного відпочинку, екологічна ситуація. Усі ці аспекти одночасно є складовими якості життя та характеристиками міського середовища. Це підтверджує тезу про взаємозв'язок між якістю середовища міста та якістю життя його мешканців.

Під якістю міського середовища розуміють ступінь його пристосованості до забезпечення комфортного і безпечного проживання, короткочасного перебування, а також ведення підприємницької та інвестиційної діяльності. Поліпшення міського простору позитивно впливає на умови для постійного проживання, туристичну привабливість, економічну активність та інвестиційний клімат. Водночас зміни в міському середовищі опосередковано впливають і на інші аспекти якості життя. Наприклад, облаштування нові зони відпочинку або оновлюючи наявні, місцева влада сприяє покращенню дозвілля мешканців; забезпечуючи якісні комунальні послуги, підвищує рівень комфорту; а покращення умов праці на підприємствах позитивно позначається на фізичному і психологічному стані працівників.

Міська якість життя — це багатовимірне поняття, яке визначається та вимірюється різними способами. Економісти, урбаністи й соціологи, зокрема, застосовують різні статистичні методи для оцінки та порівняння якості життя в містах і агломераціях [18], [19], [20]. Найпоширенішим методом вимірювання якості життя серед західних дослідників є підхід соціальних індикаторів. Великий набір показників, що відображають ключові виміри якості життя, агрегуються в єдиний індекс якості життя за допомогою явних або неявних ваг. Основна проблема цього підходу, який зазвичай прийнято соціологами, полягає в тому, що його можна розглядати як патерналістський.

Як вибір базових компонентних індикаторів, так і, що більш важливо, вибір значень для відповідних вагових коефіцієнтів є значною мірою довільними.

Серед економістів найпопулярнішим підходом є метод гедонічної ціни. У цій структурі агенти виявляють свої переваги щодо набору атрибутів, які характеризують міські райони, через свої рішення щодо розташування. Основне припущення полягає в тому, що домогосподарства та фірми змагаються за розміщення в районах, що характеризуються різними рівнями зручностей і недоліків. У стані рівноваги домогосподарства готові платити вищу ціну на житло або погоджуватися на нижчу заробітну плату, щоб оселитися в містах з кращими зручностями. Таким чином, грошову оцінку місцевих зручностей можна отримати з граничної реакції цін на житло та заробітної плати на наявність конкретних місцевих зручностей або недоліків. Основна перевага методу гедонічної ціни полягає в тому, що ваги, які приписуються різним зручностям, виводяться з уподобань агентів, а не дослідника. Його основним недоліком є те, що він базується на припущенні просторової рівноваги, яке навряд чи буде досягнуто на практиці. Крім того, метод гедонічної ціни базується на нереальному припущенні про нульові витрати на транзакцію та переміщення [21], [22].

Пропонується й підхід до задоволеності життям як альтернативний метод для оцінки навколишнього середовища. Цей метод базується на припущенні, що місцеві зручності (або недоліки) сприяють визначенню індивідуального загального добробуту. Таким чином, самооцінка задоволеності життям, яка використовується як проксі для суб'єктивного благополуччя, моделюється як функція місцевих зручностей з урахуванням індивідуальних соціально-демографічних та економічних характеристик. Отримані оцінки використовуються для отримання оцінки зручностей з точки зору добробуту [23]. Крім того, вони можуть надати грошову оцінку, отриману на основі граничної норми заміни між доходом та індивідуальними зручностями [24].

Основна перевага підходу задоволеності життям полягає в тому, що він не базується на гіпотетичних рішеннях, як, наприклад, у методі умовної оцінки, тому він не страждає від упереджень, пов'язаних з віртуальною обстановкою рішення, соціальною бажаністю чи стратегічною поведінкою. Крім того, підхід до задоволеності життям спирається на припущення про просторову рівновагу, як і в методі гедонічної ціни. У той час як метод гедонічної ціни забезпечує непрямі оцінки переваг агентів, як це впливає з рівноважних цін на ринках житла та праці, підхід до задоволеності життям спрямований на забезпечення прямого вимірювання переваг. З іншого боку, підхід до задоволеності життям головним чином спирається на припущення, що задоволеність життям є відповідним показником корисності та задовольняє обмежувальні властивості, такі як кардинальність і міжособистісна порівнянність. Натомість зазвичай стверджується, що самопочуття не є хорошим показником індивідуальної корисності через когнітивні упередження, пов'язані з ефектами порядку, формулюванням запитань і різницею в шкалах.

Крім того у більшості досліджень є дискусії щодо тотожності сутності категорій «*якість життя*» та «*рівень життя*» населення. Західні дослідники вважають, що ці два компоненти слід розглядати як рівнозначні. На нашу думку (більшість вітчизняних дослідників також з цим згодні), якість життя відрізняється від рівня життя тим, що містить не лише суто економічні показники, а й суб'єктивний аспект — оцінку людиною своїх життєвих умов та рівня задоволеності ними. Таким чином, під якістю життя розуміється комплексна характеристика, що поєднує об'єктивні умови існування та суб'єктивне сприйняття життєвих обставин. Об'єктивно якість життя виражається через науково обґрунтовані нормативи потреб та інтересів людей, відносно яких можна судити про ступінь їх задоволення. З іншого боку, потреби та інтереси людей індивідуальні та динамічні, а

ступінь їх задоволеності можуть оцінити тільки власники цих потреб та інтересів. Ступінь задоволеності потреб людей не може бути вимірний статистичними величинами, адже більшою мірою існує у свідомості людей, їх суб'єктивних думках та оцінках [25, с. 78].

Усвідомлюючи, що тільки економічні показники не здатні повною мірою відобразити реальний рівень суспільного розвитку, багато дослідників до головних факторів, що визначають якість життя, відносять [16, с. 97]:

- властиві певній людині або соціуму внутрішні можливості здійснювати життєві процеси, тобто життєвий потенціал;
- результативні характеристики життєдіяльності відносно наявних у людей потреб, інтересів, цінностей і цілей;
- зовнішні можливості, тобто властивості навколишнього середовища, що дають можливості для здійснення життєвих функцій.

На наше переконання, аналіз та класифікація факторів, що впливають на якість життя населення агломерацій, повинен ґрунтуватися на системному підході. Він дає змогу розглядати якість життя як комплексну систему взаємопов'язаних елементів, які разом формують рівень комфорту, добробуту та соціальної стабільності в межах урбанізованих територій. Оскільки рівень життя в міських агломераціях не залежить лише від одного чинника чи їх простої суми, важливо всебічно досліджувати ключові впливи, щоб визначати ефективні стратегії покращення умов проживання та розвитку міського середовища (рис. 1).

До основних груп факторів, які визначають якість життя в міських агломераціях та одночасно являються факторами забезпечення сталого розвитку, слід віднести:

- *економічні* (відображають рівень розвитку економіки агломерації, можливості зайнятості, доступність якісних товарів і послуг, рівень доходів населення);
- *соціальні* (включають доступність освіти, медичного обслуговування, культурних та рекреаційних можливостей, а також ступінь соціальної інтеграції населення);
- *екологічні* (визначають стан довкілля, рівень забрудненості повітря, води та ґрунту, розвиток екологічно безпечного транспорту та міського озеленення).

Економічні фактори, що формують першу з визначених нами груп, відіграють ключову роль у забезпеченні якості життя мешканців міських агломерацій. Вони визначають здатність агломерації до сталого економічного розвитку та створення сприятливих умов для життя населення. До основних економічних параметрів, які характеризують рівень життя у межах агломерації, можна віднести рівень економічного розвитку, можливості працевлаштування, доступ до якісних товарів і послуг, рівень доходів населення тощо. Особливу увагу варто приділити взаємозв'язку між зайнятістю та рівнем доходів, оскільки саме вони формують купівельну спроможність населення, що, у свою чергу, визначає рівень добробуту жителів.

Визначальним фактором у формуванні доходів населення є рівень зайнятості, адже вона забезпечує можливість отримання фінансових ресурсів для комфортного життя в умовах міської агломерації. Важливе значення має не лише сам факт зайнятості, а й її якість, яка впливає на економічне благополуччя як працівників, так і роботодавців. У межах агломерації спостерігається значна диференціація можливостей зайнятості: у центрі агломерації концентруються більш різноманітні сектори зайнятості та вищі рівні заробітної плати, тоді як периферійні населені пункти мають обмежені можливості працевлаштування та нижчий рівень оплати праці. Таким чином, у великих міських центрах переважає поліфункціональна структура економіки, тоді як малі міста та передмістя часто мають монофункціональний характер. Це, своєю чергою, впливає на якість життя працюючого та безробітного населення, визначаючи його фінансові можливості та рівень споживання.

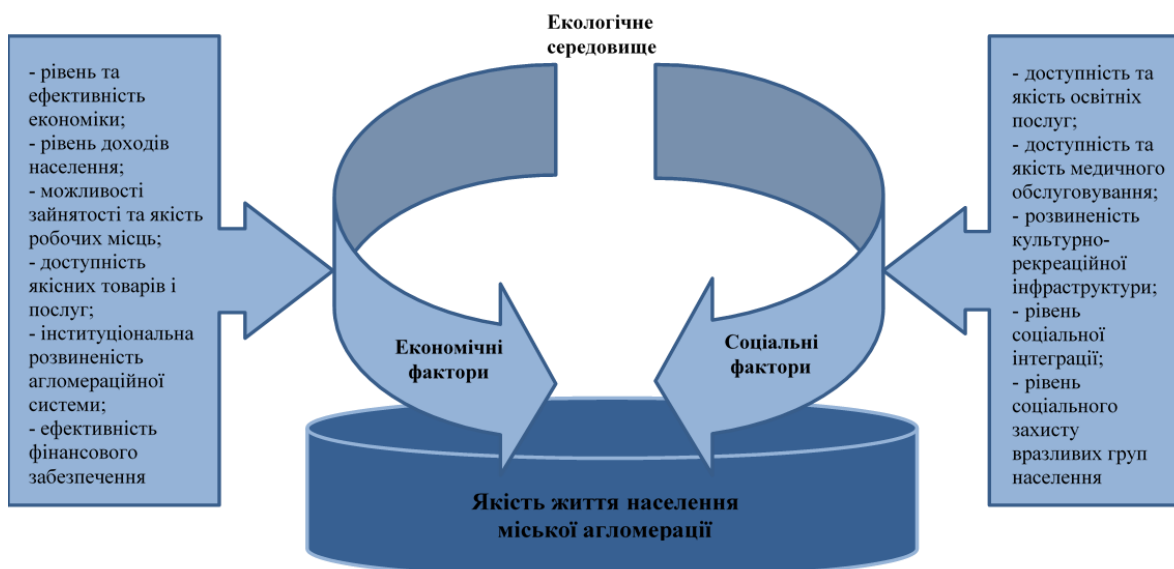

Рис. 1. Реалізація принципу «потрійної спіралі» формування якості життя населення міської агломерації

Соціальні фактори відіграють не менш важливу роль у формуванні якості життя населення міських агломерацій, ніж економічні. Вони визначають рівень доступу до базових соціальних благ, таких як освіта, охорона здоров'я, культура та рекреація, а також впливають на рівень соціальної згуртованості та інтеграції мешканців. Високий рівень розвитку соціальної інфраструктури сприяє підвищенню добробуту населення, забезпеченню рівних можливостей для різних соціальних груп і зміцненню соціального капіталу агломерації.

Окрему увагу слід приділити доступності якісної освіти та медичних послуг, оскільки вони є ключовими для соціальної мобільності та довголіття населення. У центральних частинах агломерацій зазвичай зосереджені престижні навчальні заклади та спеціалізовані медичні установи, тоді як у периферійних районах можуть виникати проблеми з кадровим забезпеченням і якістю послуг. Крім того, рівень розвитку культурної та рекреаційної інфраструктури визначає можливості мешканців для самореалізації, відпочинку та підтримання здорового способу життя.

Ще одним важливим соціальним фактором є рівень соціальної інтеграції населення, який визначає ступінь залученості різних груп до суспільного життя. Високий рівень соціальної згуртованості сприяє створенню безпечного середовища, зміцненню довіри між мешканцями та розвитку активної громадянської позиції. Водночас сегрегація за рівнем доходів чи етнічними ознаками може ускладнювати інтеграцію та знижувати якість життя в окремих районах агломерації.

Окрім об'єктивних показників, важливу роль відіграють й суб'єктивні оцінки, які відображають рівень задоволеності мешканців своїм життям, зокрема:

- загальна задоволеність життям;
- задоволеність умовами праці;
- рівень щастя;
- психологічний комфорт;
- почуття безпеки;
- довіра до органів влади.

Збалансований розвиток міських агломерацій вимагає комплексного підходу до аналізу цих факторів, що дає змогу ефективно впливати на покращення життєвих умов мешканців та забезпечувати сталий розвиток міських територій.

Таким чином, якість життя мешканців міських агломерацій залежить від збалансованого розвитку економічних, соціальних та екологічних факторів, а також від особистого сприйняття людьми своїх життєвих умов. Покращення якості життя є важливим напрямком сучасної урбаністичної політики, спрямованої на створення комфортного та безпечного середовища для мешканців міських агломерацій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Хоча законодавство України поки що не передбачає визначення агломерації, але Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [26] дає можливість створити міжмуніципальне співробітництво, що й дало можливість у 2019 році вперше інституційно оформити Київську агломерацію як добровільне неприбуткове об'єднання, створене 19 органами місцевого самоврядування у формі асоціації органів місцевого самоврядування [27]. Київська агломерація, як найпотужніший урбаністичний простір України, концентрує економічний потенціал, людський капітал і критичну інфраструктуру, але водночас є осередком просторової нерівності, соціальної напруги та високої вразливості до зовнішніх шоків. З початку повномасштабної агресії РФ у 2022 році агломерація стала ключовим регіоном концентрації внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що суттєво вплинуло на соціальну структуру та навантаження на місцеву інфраструктуру. За оцінками різних експертів та столичної влади, тільки у Києві проживає від 3,7 до 4 мільйонів громадян. Кількість мешканців збільшилася на 600 тисяч осіб за рахунок переселенців зі сходу та півдня країни [28]. Така динаміка створила дисбаланс у забезпеченні житлом, медичними та освітніми послугами, призвела до зростання орендної плати та підвищеного тиску на муніципальні бюджети.

Вплив економічних факторів впродовж 2022–2024 років характеризується нестабільністю, глибокими секторальними зсувами та новими формами адаптації бізнесу і населення до кризових умов. У 2022 році, через ризики безпеки та масовий виїзд працівників, спостерігалось різке падіння ділової активності, особливо у сферах торгівлі, транспорту, будівництва та послуг. Водночас ІТ-сектор, логістика, фінансові технології та сектор охорони здоров'я демонстрували відносну стійкість. З 2023 року на тлі масштабної релокації бізнесу з інших регіонів та програм підтримки від міжнародних організацій, у Київській агломерації спостерігається поступове відновлення зайнятості. Результати опитування роботодавців України [29], проведене Державною службою статистики України, свідчить про незначне зростання штатної чисельності працівників (+0,16%) при дефіцитності найму персоналу на підприємствах (рис. 2).

Характерним для столичного ринку праці є професійно-кваліфікаційний дисбаланс та певні відмінності між попитом і пропозицією робочої сили. За даними Державної служби зайнятості на кінець 2024 року кількість кандидатів на одну вакансію за всіма сферами була нижча за одиницю (окрім таких видів діяльності як фінансова та страхова діяльність, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування), що свідчить про суттєвий дефіцит кадрів. Проте у периферійних зонах агломерації чисельність шукачів роботи перевищує попит з боку роботодавців (у середньому кількість претендентів на одну вакансію становить 2 особи) і значно варіюється, залежно від доступності транспортної інфраструктури та локальних ринків праці.

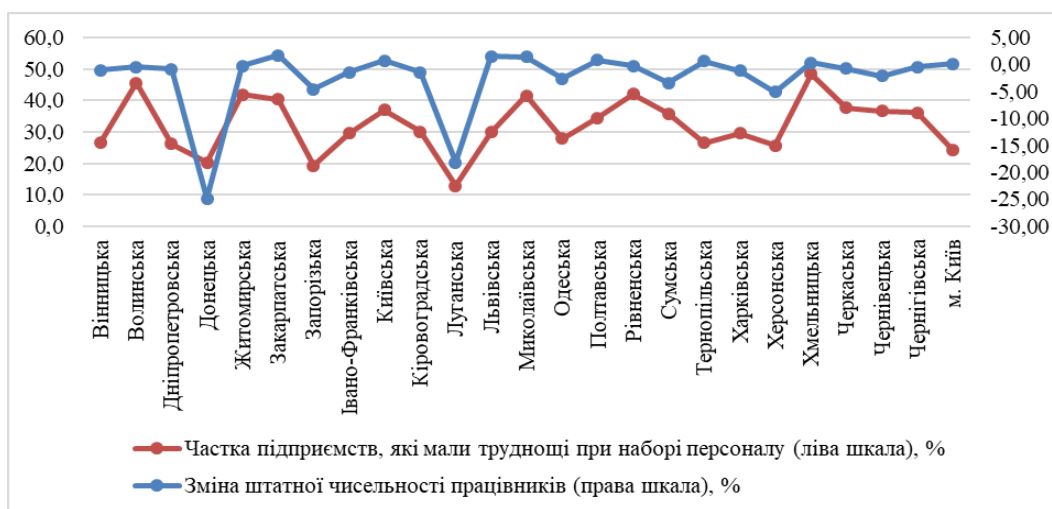

Рис. 2 Зміна штатної чисельності працівників та труднощі найму персоналу на підприємства регіонів України у 2024 році
Джерело: побудовано на основі даних опитування роботодавців [29]

Якість та умови праці в агломерації під час війни зазнали також значних змін. Після шоку повномасштабного вторгнення ринок праці Київської агломерації різко погіршився за показниками якості робочих місць: зросла частка тимчасової та неповної зайнятості, ширшою стала неформальної зайнятості, а умови праці часто визначались оперативною безпекою, доступом до інфраструктури та гнучкими графіками роботи. У 2023–2024 роках якість робочих місць поступово відновлювалася нерівномірно (використання гібридних форм роботи, поступове збільшення компенсації праці та інвестування у навчання персоналу). Відновлення економічної активності підприємств створило осередки якіснішої зайнятості (вища оплата праці, стабільні зміни, стандартизована охорона праці), а відновлення будівництва й інфраструктурних проєктів у передмістях активізувало попит на робітничі професії з поступовою «детінізацією». Так, результати опитування роботодавців України свідчать про використання більшістю підприємств столиці такої форми організації праці як робота на підприємстві (73,5%). Поширені також дистанційна робота (13,1%) та гнучкий режим робочого часу (11,4% від опитаних роботодавців) (рис. 3).

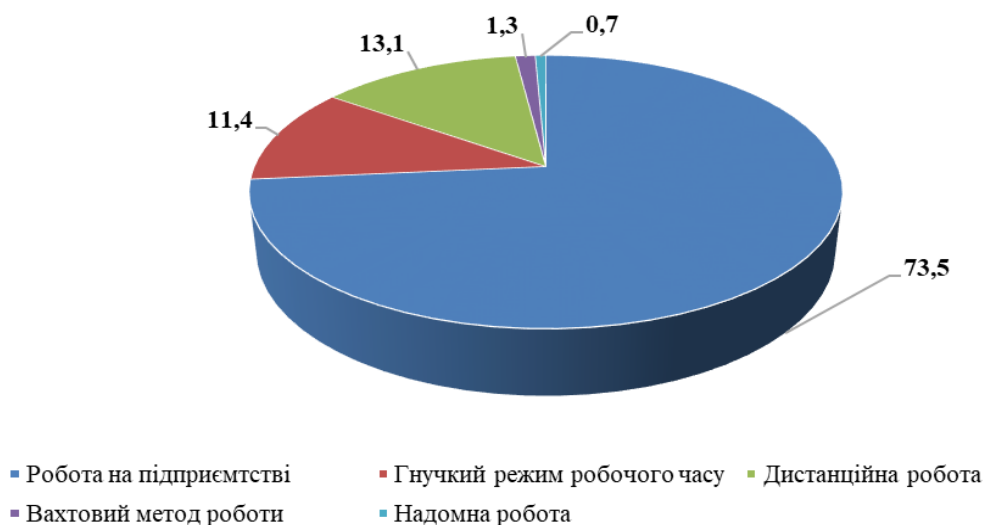

Рис. 3 Форми організації праці на підприємствах м. Києва у 2024 році
Джерело: побудовано на основі даних опитування роботодавців [29]

Отже, якість робочих місць у агломерації повільно підвищується із значною варіативністю за видами економічної діяльності: від наближення до довоєнного рівня у знаннєво-ємних видах діяльності до все ще вразливих форматів зайнятості у сервісних і дрібновиробничих сферах.

Рівень доходів населення Київської агломерації у 2022–2024 рр. змінювався хвилеподібно: від «шоку виживання» у 2022 році до повільного вирівнювання в 2023 р. і номінального зростання у 2024 році. Так, через зростання індексу споживчих цін у 2022 році в Україні до 26,6%, реальні доходи у столиці та приміських громадах істотно «просіли», попри те що номінальні зарплати у Києві традиційно найвищі в країні. У 2023 році номінальні зарплати поступово відновлювалися, а інфляція різко сповільнилася (до 5,1%), що стабілізувало купівельну спроможність домогосподарств агломерації. У 2024 році драйвери зростання доходів посилювалися. По-перше, підвищився середній рівень оплати праці у сфері послуг та бюджетному секторі через зміну мінімальної заробітної плати (7100 грн із 1 січня та 8000 грн із 1 квітня 2024 року). По-друге, за даними Work.ua попит на робочу силу в Києві на кінець 2024 року за вакансіями становив 23,5 тис. грн, хоча запити шукачів роботи за резюме були трохи вищими, що сигналізувало про посилення конкуренції за кваліфіковані кадри [30]. Це посилювало розрив у доходах працюючого населення між ядром та периферією агломерації. Водночас реальні доходи багатьох домогосподарств залишалися під тиском інфляції, втрат робочого місця або зниження доходів тих, хто вимушено перемістився. Для Києва, як для міста з високою часткою працівників у ІТ та фінансовому секторі, середні номінальні доходи часто були вищими за середньоукраїнські, однак витрати (оренда, товари, комуналка) також росли, що знижувало купівельну спроможність.

Фінансова спроможність Києва залишається вищою, ніж у більшості українських міст. Бюджетні видатки спрямовуються на ЖКГ, охорону здоров'я, соціальний захист та оборонні потреби. У структурі поточних видатків бюджету Києва у 2024 році домінуючими залишаються витрати на оплату праці з нарахуваннями, частка яких становила 38,8%. Значну питому вагу займають також поточні трансферти — 35,9%, що свідчить про високий рівень фінансової підтримки різних категорій населення та інституцій. Видатки на соціальне забезпечення становили 8,7%, демонструючи стабільність у виконанні соціальних зобов'язань навіть в умовах воєнних викликів. Порівняно менші ресурси були спрямовані на оплату послуг (окрім комунальних) — 4,0%, а також на закупівлю продуктів харчування, медикаментів і перев'язувальних матеріалів — 3,8%. Оплата комунальних послуг та енергоносіїв склала 3,7%, тоді як на дослідження, розробки та реалізацію окремих державних і регіональних програм було спрямовано 3,0%. Така структура видатків засвідчує пріоритетність забезпечення базових потреб — трудових виплат, трансфертів і соціального захисту — при відносно обмеженому фінансуванні інноваційної діяльності та сфери послуг.

Вплив такої структури поточних видатків на якість життя населення Київської агломерації є багатогранним. З одного боку, пріоритетність фінансування заробітної плати, соціальних трансфертів і соціального забезпечення забезпечує відносну фінансову стабільність для значної частини домогосподарств, що особливо важливо в умовах війни, коли доходи населення є вразливими, а ризики соціальної напруженості зростають. З іншого боку, порівняно низький рівень фінансування інноваційних розробок, освітніх і медичних програм, а також сфери послуг може уповільнювати відновлення економіки та стримувати підвищення якості життя у довгостроковій

перспективі. Такий розподіл бюджетних ресурсів засвідчує орієнтацію на забезпечення невідкладних соціальних потреб, але водночас формує виклик для стратегічного розвитку агломераційної системи, оскільки збереження дисбалансу може призвести до відставання у модернізації міської інфраструктури та соціальних інститутів.

Головним викликом для системи освіти стала безпека навчання: через регулярні повітряні тривоги та обстріли значна частина закладів змушена працювати у змішаному або дистанційному форматі. Так, станом на початок 2024 року в Києві забезпеченість укріттям закладів позашкільної освіти становила лише 62,0% (для інших рівнів показник вище — від 87 до 95%) [31, с. 19]. Навіть там, де навчання відбувалося офлайн, воно часто поділене на зміни та групи, що знижує стабільність освітнього процесу й створює додаткове психологічне навантаження на дітей, батьків і педагогів.

Активні процеси внутрішньої міграції з окупованих територій України обумовили збільшення чисельності дітей із числа внутрішньо переміщених осіб у закладах освіти комунальної власності Київської агломерації. Наприклад, у столиці перебувають на обліку як ВПО близько 70 тис. дітей, з них понад 46 зареєстровані після початку повномасштабного вторгнення [32]. Додатковою проблемою став кадровий дефіцит (за даними МОН, у 2023/2024 навчальному році бракувало понад 1,5 тис. педагогів). Водночас війна стимулювала розвиток цифрової освіти. Понад 500 тис. школярів Київщини активно користуються платформою «Всеукраїнська школа онлайн», а електронні щоденники впроваджені у більшості міських закладів. Проте така адаптація посилила соціальну нерівність: за опитуваннями, близько 12% учнів не мають власного комп'ютера або стабільного доступу до інтернету, що позбавляє їх рівних можливостей для дистанційного навчання.

Таким чином, освітня система Київської агломерації під час війни виявилася одночасно адаптивною та вразливою. Вона змогла уникнути колапсу завдяки цифровим рішенням і мобілізації освітніх громад, проте її якість стала менш стабільною та більш нерівною.

Сектор охорони здоров'я агломерації виявився надзвичайно вразливим у 2022–2023 роках через наплив переселенців, потреби у реабілітації поранених, а також зростання психоемоційних проблем у населення. Для Києва, де концентрація приватних і комунальних закладів першої медичної допомоги найвища, це означає відносно кращу доступність, але навантаження на лікарів зросло через ВПО та релокацію кадрів. За даними Бюро ВООЗ в Україні, у Києві частка дорослих без декларації навіть вища, ніж у середньому по країні (9% у столиці проти 5% середнього значення у решті регіонів країни), що свідчить про «переповненість» популярних амбулаторій та роль приватного сегменту, де декларації не завжди оформлюють насамперед ВПО [33, с. 12]. Проте загалом рівень задоволеності первинною ланкою у містах Київської агломерації залишається відносно вищим завдяки конкуренції провайдерів і е-сервісам. Так, за результатами соціологічних опитувань середня інтегральна оцінка населення доступності та якості медичних послуг в Києві складає 3,6 бали за п'ятибальною шкалою. Найвищі показники схвалення отримали такі напрями, як доступність медичної допомоги для дітей, робота сімейних лікарів та доступність первинної медичної допомоги (за місцем проживання) (рис. 4).

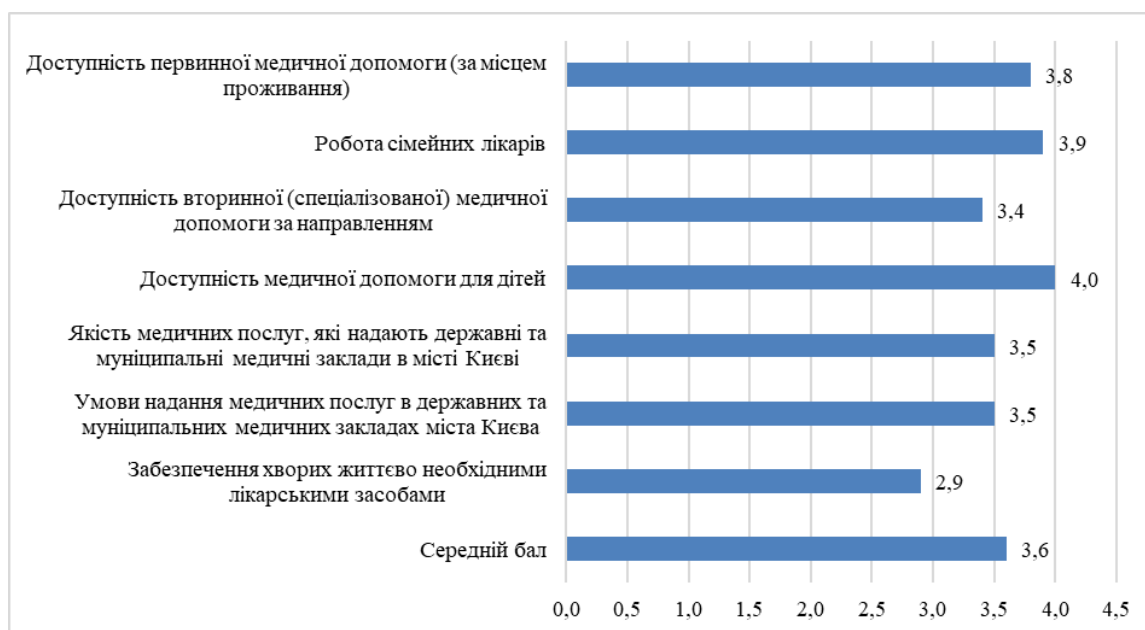

Рис. 4. Оцінка населення доступності та якості медичних послуг в м. Київ
Джерело: [31, с. 16]

Не менш важливим при якісному наданні медичних послуг є кадрова забезпеченість медичних закладів. На початок 2021 року Київ мав одну з найкращих у країні забезпеченостей лікарями та середнім медичним персоналом завдяки концентрації клінік третинного рівня, науково-дослідних інститутів та університетських кафедр (забезпеченість лікарями становила приблизно 37 на 10 тис. населення). Це створювало «подушку» кадрової стійкості та одночасно тягнуло кадри із приміської зони, де кадровий дефіцит відчувався гостріше навіть до 2022 р. У перший рік війни частина медиків (передусім жінки з дітьми, молодший персонал) тимчасово виїхали з Києва і спостерігалось залучення фахівців з тимчасово окупованих або прифронтових територій, де надання допомоги було зірване. У підсумку, критичні ланки (екстрена допомога, анестезіологія-реанімація, невідкладна хірургія) і приймальні відділення були доукомплектовані пріоритетно, тоді як амбулаторна ланка (первинна, профілактика, вузькі консультативні кабінети) накопичувала вакансії.

Ключовим стабілізатором стало запровадження з 2023 р. гарантованих мінімальних виплат (не менше 20 тис. грн для лікарів і 13,5 тис. грн для фахівців) у державних і комунальних закладів охорони здоров'я [34]. Для Київської агломерації це проявилось у двох аспектах: по-перше, утримання висококваліфікованих фахівців у державному та комунальному секторі, по-друге, зменшення відтоку персоналу в приватний сектор та виїзду за кордон при різкому зростанні навантаження. Крім того, у 2023 році був запроваджений механізм бронювання військовозобов'язаних медичних працівників, запроваджений і надалі деталізований (раніше цей показник становив 50%). Це дозволило лікарням агломерації планувати роботу критичних відділень без постійного ризику раптової втрати ключових спеціалістів (у подальшому з 2025 року Уряд дозволив 100% бронювання саме медпрацівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я [35]).

Війна радикально трансформувала й культурно-рекреаційний простір Київської агломерації. Якщо у 2021 році його основу складали масштабні фестивалі, робота театрів, музеїв й т.п., то після 2022 року ключовим стало поєднання культурних практик із безпековими вимогами. Багато закладів були переобладнані під укриття, події

перенесені на денний час або до підземних просторів. Театри та концертні зали запровадили протоколи: вистави перериваються з початком тривоги й поновлюються після відбою. Незалежні простори й клуби також відновили діяльність, але часто у форматі благодійних подій, спрямованих на підтримку Збройних сил та волонтерських ініціатив. Зріс попит на парки, сквери, веломаршрути та локальні дворові простори. Для якості життя населення такі зміни мають кілька вимірів. По-перше, культурні практики в умовах війни стали інструментом психосоціальної стабілізації, знижуючи тривожність і створюючи відчуття нормальності. По-друге, значна частина культурних подій відбувається у бібліотеках, школах, скверах, що робить їх доступними для родин із дітьми, літніх людей та ВПО. По-третє, навіть у скороченому форматі культурно-рекреаційна сфера генерує робочі місця й економічні потоки, підтримуючи локальний бізнес. Нарешті, досвід Києва й приміських громад показує, що відновлення публічних просторів і культурних практик є не лише «додатковим сервісом», а й ключовим чинником соціальної стійкості у воєнний час.

Рівень соціального захисту вразливих груп населення Київської агломерації під час війни зазнав суттєвих змін і безпосередньо вплинув на якість життя. У 2023 році в Києві порівняно з довоєнним періодом скоротилася на 11,9% загальна чисельність осіб, які потребували соціальної підтримки та допомоги. Найбільше зменшення зафіксовано серед сімей із дітьми (на 23,0%) та малозабезпечених сімей (на 18,2%). Водночас кількість осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які потребують матеріальної допомоги та реабілітаційних послуг, у 2023 році зросла на 15,5% відносно 2021 року. Крім того, суттєво зросла кількість ВПО, що також посилює навантаження на соціальні служби й водночас загострило проблему доступного житла та робочих місць. Державні програми грошових виплат (2–3 тис. грн на особу), компенсації господарям у межах проекту «Прихисток» і централізоване адміністрування субсидій допомогли уникнути гуманітарної кризи, однак вони лише частково перекривали витрати в умовах високих цін на товари та послуги.

У результаті якість життя вразливих груп агломерації стала більш залежною від ефективності державних і муніципальних програм. З одного боку, цифровізація, швидкий запуск кризових інструментів та міжнародна допомога дозволили запобігти масовій бідності, а з іншого — реальний рівень виплат не відповідає столичним витратам, а складність процедур для отримання субсидій і перевірок підвищує ризик залишитися поза системою підтримки. Це означає, що навіть за відносно кращих умов праці й можливостей у Київській агломерації, значна частина літніх людей, багатодітних сімей та новоприбулих ВПО залишаються у зоні вразливості, що погіршує їхнє соціальне благополуччя та відчуття стабільності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Якість життя населення Київської агломерації під час війни формується під впливом багатокомпонентної системи чинників, серед яких важливу роль відіграють як об'єктивні соціально-економічні показники, так і суб'єктивні оцінки мешканців щодо власного добробуту та комфортності середовища. Упродовж 2022–2024 років економічний розвиток агломерації характеризувався високою динамікою та секторальними зсувами. Після різкого спаду ділової активності у 2022 році поступово почалося відновлення зайнятості завдяки релокації бізнесу та підтримці міжнародних організацій. Проте ринок праці зіштовхнувся з новими викликами, зокрема з професійно-кваліфікаційним дисбалансом, нестачею кадрів у високотехнологічних сферах і водночас надлишком робочої сили у периферійних громадах. Хвилеподібна динаміка доходів населення свідчить, що навіть номінальне зростання заробітних плат не гарантує

відновлення купівельної спроможності, адже інфляційні процеси та високі витрати на житло й базові послуги суттєво обмежують фінансові можливості домогосподарств. Це поглиблює розрив між ядром столиці, де зосереджені високі зарплати у сфері ІТ та фінансів, і периферією, що має нижчі доходи при зростаючих витратах.

Війна також радикально трансформувала освітню, медичну та культурно-рекреаційну сфери. Попри адаптацію системи освіти до умов небезпеки та розвиток цифрових інструментів, зростає соціальна нерівність у доступі до якісних освітніх послуг. Сфера охорони здоров'я зіштовхнулася з кадровим дефіцитом, однак запровадження гарантованих виплат та бронювання медпрацівників дозволило утримати критичні напрями. Культурно-рекреаційна сфера, попри обмеження, стала важливим фактором психологічної стійкості та підтримки локальної економіки. Таким чином, Київська агломерація продемонструвала високу адаптивність у кризових умовах, однак її якість життя залишається неоднорідною й залежною від ефективності державної та муніципальної політики, рівня фінансової спроможності населення і можливості поєднати короткострокові антикризові заходи з довгостроковими стратегіями розвитку. Перспективним напрямом подальших досліджень є кількісна оцінка просторової нерівності в межах агломерації з урахуванням диференціації доходів, рівня доступу до житла, медичних та освітніх послуг між ядром агломерації та периферійними громадами. Це дозволить сформулювати більш комплексне розуміння трансформацій якості життя в умовах війни, а також стане основою для розробки ефективних політик відновлення і розвитку Київської агломерації у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інституційні проблеми та виклики функціонування агломерацій в Україні: наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник. Львів, 2025. 75 с.
2. Berger M., Blomquist G. and Waldner W. (1987) A revealed-preference ranking of quality of life for metropolitan areas, *Social Science Quarterly*, 68, pp. 761-778.
3. Blomquist G., Berger M. and Hoehn J. (1988) New estimates of quality of life in urban areas, *American Economic Review*, 78(1), pp. 89-107.
4. Gyourko J., Kahn M. and Tracy J. (1991) The structure of local public finance and the quality of life, *Journal of Political Economy*, 99(4), pp. 774-886.
5. Романовська Ю. (2025). Інновації у соціальній політиці Швеції: уроки для України. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 3(17), 79-88. <https://doi.org/10.32750/2025-0307>
6. Gyourko J., Kahn M. and Tracy J. (1991) The structure of local public finance and the quality of life, *Journal of Political Economy*, 99(4), pp. 774-886.
7. Burnell J. D. and Galster G. (1992) Quality-of-life measurements and urban size: an empirical note, *Urban Studies*, 29(5), pp. 727-735.
8. Кравченко О.О. Аналіз рівня та якості життя населення України в умовах економічної та політичної нестабільності. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Випуск 17. 572-578. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/4676/1/%2B119.pdf>
9. Ставицький А. Моделювання якості життя населення в Україні та країнах Європи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. № 6(213). 20-31. URL: DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2020/213-6/3>
10. Полякова О.Ю., Грипич О.В., Леванда О.М. Аналіз чинників впливу на якість життя населення України. *БізнесІнформ*. 2021. №1. 199-206. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-199_206.pdf
11. Масхма М.Б. Теоретичні та прикладні аспекти підвищення якості життя сільського населення. *Економіка та суспільство*. 2022 Випуск 8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-5>
12. Прушківська Е. В. Зайнятість у посткризовий період: національний аспект / *Бізнес Інформ*. 2012. № 12. С. 27–31
13. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. (Електронне видання). Київ, 2023. URL:

https://idss.org.ua/arhiv/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D1%8F%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf

14. Кирилюк В.В., Колядич О.І., Шевчук О.В. Якість життя населення України: стан, тенденції, перспективи. *БізнесІнформ*. 2024. №7. URL: DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-328-334>

15. Вимірювання якості життя в Україні: Аналітична доповідь / Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. – К.: 2013. URL: https://www.idss.org.ua/monografi/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf

16. Пальчук О.І. Якість життя населення: грані проблем у фокусі перетворень. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 21. 2018. С. 96. URL : <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/20.pdf>

17. Як виміряти якість життя громадян країни? *УНІАН-Здоров'я*. URL: <http://www.health.unian.net/ukr/detail/190061>

18. Blomquist G. (2007) Measuring Quality of Life, in Arnott R. and McMillen D. (eds.), *A Companion to Urban Economics*, Oxford: Blackwell-Synergy, pp. 483-501.

19. D'Acci L. (2014) Monetary, Subjective and Quantitative Approaches to Assess Urban Quality of Life and Pleasantness in Cities (Hedonic Price, Willingness-to-Pay, Positional Value, Life Satisfaction, Isobenefit Lines), *Social Indicators Research*, 115, pp. 531-559.

20. Lambiri D., Biagi B. and Royuela V. (2007) Quality of Life in the Economic and Urban Economic Literature, *Social Indicators Research*, 84, pp. 1-25.

21. Van Praag B.M. S. and Baarsma B.E. (2005) Using Happiness Surveys to Value Intangibles: The Case of Airport Noise, *Economic Journal*, 115, pp. 224-246.

22. Bayer P., Keohane N. and Timmins C. (2009) Migration and Hedonic Valuation: The Case of Air Quality, *Journal of Environmental Economics and Management*, 58(1), pp. 1-14.

23. Moro M., Brereton F., Ferreira S. and Clinch J. (2008) Ranking Quality of Life Using Subjective Well-being Data, *Ecological Economics*, 65(3), pp. 448-460.

24. Di Tella R. and MacCulloch R.J. (2006) Some Uses of Happiness Data in Economics, *Journal of Economic Perspectives*, 20(1), pp. 25-46.

25. Заворський В.С., Ліпенцев А.В., Борщук Є.М. Якість життя в системі цілей сталого розвитку, *Ефективність державного управління*, 2021. Вип. ¾ (68/69). Ч. 2. С. 75-85. DOI: <https://doi.org/10.36930/506807>

26. Про співробітництво територіальних громад: Закон України № 1508-VII від 17.06.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

27. Скляр І. Київська агломерація: майбутнє вже сьогодні. *Асоціація міст України*. URL: <https://auc.org.ua/novyna/kyivska-aglomeraciya-maybutnye-vzhe-sogodni>

28. Скільки людей живе у Києві: демограф пояснив, як можна поррахувати киян та до чого тут мобільні телефони. *TCH*. URL: <https://tsn.ua/exclusive/skilki-lyudey-zhive-u-kiyevi-demograf-poyasniv-yak-mozhna-porahuvati-kiyan-ta-do-chogo-tut-mobilni-telefoni-2782704.html>

29. Опитування роботодавців України за 2024 рік (дані станом на 01.01.2025 року). *Державна служба зайнятості України*. URL: <https://dcz.gov.ua/stat/statsurvey>

30. Статистика зарплат в Києві. *Work.ua* URL: <https://www.work.ua/stat/salary/?region=39&time=year2024>

31. Стратегія розвитку міста Києва до 2027 року. *Офіційний портал КМДА*. URL: <https://forum.kyivcity.gov.ua/projects/adds/870-1726471400.pdf>

32. У Києві перебувають на обліку як ВПО понад 69 тисяч дітей, з них понад 46 тисяч зареєстровані після початку повномасштабного вторгнення. *КМДА*. URL: https://dsp.kyivcity.gov.ua/news/u-kyievi-perebuvaiut-na-obliku-iak-vpo-ponad-69-tysiach-ditei-z-nykh-ponad-46-tysiach-zareiestrovani-pislia-pochatku-povnomasshtabnoho-vtorhnennia?utm_source=chatgpt.com

33. Health needs assessment of the adult population in Ukraine (April 2025). *World Health Organization*. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/382045/WHO-EURO-2025-6904-46670-80597-eng.pdf?sequence=1>

34. Деякі питання оплати праці працівників державних та комунальних закладів охорони здоров'я: Постанова КМУ № 28 від 13.01.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2023-%D0%BF#Text>

35. Деякі питання бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час: Постанова КМУ № 36 від 14.01.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/36-2025-%D0%BF#Text>

Natalia Ushenko

Doctor of Economics, Professor
Professor at the Department of International Economics
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-3158-4497
e-mail: n.ushenko@kubg.edu.ua

Pavlo Shvets

PhD in Economics, Senior Researcher
Leading researcher
Mykhailo Ptukha Institute for Demography and Life Quality Research
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-8676-472X
e-mail: pavelshvets@ukr.net

QUALITY OF LIFE THE POPULATION OF THE KYIV AGGLOMERATION DURING THE WAR: THE IMPACT OF ECONOMIC AND SOCIAL FACTORS

Abstract. The article examines the quality of life of the population of the Kyiv agglomeration under martial law and determines the role of economic factors in its formation. It reveals the impact of income levels, access to quality goods and services, institutional development of the agglomeration system, and the effectiveness of financial support on the well-being and social stability of the population. Particular attention is paid to the analysis of income inequality and spatial differentiation, which have been exacerbated by military action, internal migration, and changes in the structure of employment. It has been established that the war has led to an increase in poverty and a decline in the consumer capacity of households, but at the same time has stimulated the development of new forms of economic activity, in particular flexible working formats, digital services, and volunteer initiatives. The accessibility of goods and services in the capital and surrounding communities has been analysed, which is relatively stable thanks to the preservation of logistics channels and business adaptability, but at the same time is characterised by an increase in the cost of basic needs and an unequal distribution of consumer opportunities among different social groups. It has been determined that the institutional development of the agglomeration, in particular the effectiveness of municipal management, coordination between Kyiv and its suburbs, and the availability of innovative approaches to ensuring the livelihoods of the population, has become an important factor in maintaining social stability in crisis conditions. A study of budget expenditures confirmed that a significant portion of them is directed towards protected items (wages, transfers, and social security), which creates a basis for meeting basic needs but limits the investment potential for development. The need for a comprehensive approach to managing the development of the Kyiv agglomeration has been proven, which should take into account not only urgent socio-economic challenges, but also strategic tasks for post-war recovery.

Keywords: quality of life of the population; economic factors; social factors; employment; Kyiv agglomeration; urban development; municipal policy; income level; social sustainability; partnership; behavioral economics; recovery; sustainable development.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. National Academy of Sciences of Ukraine, Dolishniy Institute of Regional Research. (2025). *Institutional problems and challenges of agglomerations functioning in Ukraine: Scientific report* (M. I. Melnyk, Ed.). Lviv: National Academy of Sciences of Ukraine. [in Ukrainian]
2. Berger, M., Blomquist, G., & Waldner, W. (1987). A revealed-preference ranking of quality of life for metropolitan areas. *Social Science Quarterly*, 68, 761–778.
3. Blomquist, G., Berger, M., & Hoehn, J. (1988). New estimates of quality of life in urban areas. *American Economic Review*, 78(1), 89–107.
4. Gyourko, J., Kahn, M., & Tracy, J. (1991). The structure of local public finance and the quality of life. *Journal of Political Economy*, 99(4), 774–886.
5. Romanovska, Yu. (2025). Innovations in Sweden's social policy: Lessons for Ukraine. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*, 3(17), 79–88. <https://doi.org/10.32750/2025-0307> [in Ukrainian]
6. Gyourko, J., Kahn, M., & Tracy, J. (1991). The structure of local public finance and the quality of life. *Journal of Political Economy*, 99(4), 774–886.

7. Burnell, J. D., & Galster, G. (1992). Quality-of-life measurements and urban size: An empirical note. *Urban Studies*, 29(5), 727–735.
8. Kravchenko, O. O. (2017). Analysis of the level and quality of life of the population of Ukraine under conditions of economic and political instability. *Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskyi. Issue*, 17, 572–578. <https://eprints.cdu.edu.ua/4676/1/%2B119.pdf> [in Ukrainian]
9. Stavyskyi, A. (2020). Modeling the quality of life of the population in Ukraine and European countries. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 6(213), 20–31. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2020/213-6/3> [in Ukrainian]
10. Polyakova, O. Yu., Hrypich, O. V., & Levanda, O. M. (2021). Analysis of factors influencing the quality of life of the population of Ukraine. *Business Inform*, 1, 199–206. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-199_206.pdf [in Ukrainian]
11. Maskhma, M. B. (2022). Theoretical and applied aspects of improving the quality of life of the rural population. *Economy and Society*, 8. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-5> [in Ukrainian]
12. Prushkivska, E. V. (2012). Employment in the post-crisis period: The national aspect. *Business Inform*, 12, 27–31. [in Ukrainian]
13. Cherenko, L. M., Polyakova, S. V., Shyshkin, V. S., Reut, A. H., Krykun, O. I., Kohatko, Yu. L., Zaiats, V. S., & Klymenko, Yu. A. (2023). *Quality of life of the population of Ukraine and the first consequences of the war* (electronic edition). Kyiv: Ptoukha Institute for Demography and Social Studies, NAS of Ukraine. https://idss.org.ua/arhiv/Monografiya_jakist.pdf [in Ukrainian]
14. Kyryliuk, V. V., Kolyadych, O. I., & Shevchuk, O. V. (2024). Quality of life of the population of Ukraine: Status, trends, and prospects. *Business Inform*, 7. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-328-334> [in Ukrainian]
15. Libanova, E. M., Hladun, O. M., Lisohor, L. S., et al. (2013). *Measuring the quality of life in Ukraine: Analytical report*. Kyiv: NAS of Ukraine. https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf [in Ukrainian]
16. Palchuk, O. I. (2018). Quality of life of the population: Facets of the problem in the focus of transformations. *Global and National Problems of the Economy*, 21, 96. <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/20.pdf> [in Ukrainian]
17. How to measure the quality of life of citizens of a country? (n.d.). *UNIAN-Health*. <http://www.health.unian.net/ukr/detail/190061> [in Ukrainian]
18. Blomquist, G. (2007). Measuring quality of life. In R. Arnott & D. McMillen (Eds.), *A companion to urban economics* (pp. 483–501). Oxford: Blackwell-Synergy.
19. D'Acci, L. (2014). Monetary, subjective and quantitative approaches to assess urban quality of life and pleasantness in cities (hedonic price, willingness-to-pay, positional value, life satisfaction, isobenefit lines). *Social Indicators Research*, 115, 531–559.
20. Lambiri, D., Biagi, B., & Royuela, V. (2007). Quality of life in the economic and urban economic literature. *Social Indicators Research*, 84, 1–25.
21. Van Praag, B. M. S., & Baarsma, B. E. (2005). Using happiness surveys to value intangibles: The case of airport noise. *Economic Journal*, 115, 224–246.
22. Bayer, P., Keohane, N., & Timmins, C. (2009). Migration and hedonic valuation: The case of air quality. *Journal of Environmental Economics and Management*, 58(1), 1–14.
23. Moro, M., Brereton, F., Ferreira, S., & Clinch, J. (2008). Ranking quality of life using subjective well-being data. *Ecological Economics*, 65(3), 448–460.
24. Di Tella, R., & MacCulloch, R. J. (2006). Some uses of happiness data in economics. *Journal of Economic Perspectives*, 20(1), 25–46.
25. Zavorskyi, V. S., Lipentsev, A. V., & Borshchuk, Ye. M. (2021). Quality of life in the system of sustainable development goals. *Efficiency of Public Administration*, 3/4(68/69)(2), 75–85. <https://doi.org/10.36930/506807> [in Ukrainian]
26. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). On cooperation of territorial communities: Law of Ukraine No. 1508-VII of June 17, 2014. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian]
27. Skliar, I. (n.d.). Kyiv agglomeration: The future is already today. *Association of Ukrainian Cities*. <https://auc.org.ua/novyna/kyivvska-aglomeraciya-maybutnye-vzhe-sogodni> [in Ukrainian]
28. How many people live in Kyiv: A demographer explained how Kyivans can be counted and what mobile phones have to do with it. (2024). *TSN*. <https://tsn.ua/exclusive/skilki-lyudey-zhive-u-kyievi-demograf-poyasniyak-mozhna-porahuvati-kiyan-ta-do-chogo-tut-mobilni-telefoni-2782704.html> [in Ukrainian]
29. State Employment Service of Ukraine. (2025). Employer survey in Ukraine for 2024 (data as of 01.01.2025). <https://dcz.gov.ua/stat/statsurvey> [in Ukrainian]

30. Salary statistics in Kyiv. (2024). *Work.ua*. <https://www.work.ua/stat/salary/?region=39&time=year2024> [in Ukrainian]
31. Kyiv City State Administration. (2025). Kyiv City Development Strategy until 2027. Official Portal of KCSA. <https://forum.kyivcity.gov.ua/projects/adds/870-1726471400.pdf> [in Ukrainian]
32. Kyiv City State Administration. (2025). Over 69 thousand children are registered as IDPs in Kyiv, more than 46 thousand since the beginning of the full-scale invasion. https://dsp.kyivcity.gov.ua/news/u-kyievi-perebuvaiut-na-obliku-iak-vpo-ponad-69-tysiach-ditei-z-nykh-ponad-46-tysiach-zareiestrovani-pislia-pochatku-povnomasshtabnoho-vtorhnennia?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian]
33. World Health Organization. (2025, April). *Health needs assessment of the adult population in Ukraine*. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/382045/WHO-EURO-2025-6904-46670-80597-eng.pdf?sequence=1>
34. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). Some issues of remuneration of employees of state and municipal healthcare institutions: Resolution No. 28 of January 13, 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
35. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). Some issues of reserving conscripts for the period of mobilization and wartime: Resolution No. 36 of January 14, 2025. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/36-2025-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 13.08.25

Рецензовано 27.08.25

Опубліковано 11.09.2025 р.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.